

Kürtlüğü "başka bir şey" olarak kuran bu süreç aynı zamanda Kürt kimliğine yönelik kapsamlı bir tahribatı anlatıyordu (268).

Yazar çalışmanın yargısında modernleşme serüveninin bu süreçte önemine değiniyor. "Türkiye'nin modernleşme serüveninin, Kürtlere 'tedip ve tenkil' edilmesi gereken 'eşkiya' ve 'mürteci' muamelesini reva gören zihniyet durumuna olduğu kadar, Kürtlerle Türklerin özgür ve demokratik bir cumhuriyetin eşit yurttaşları olarak, birlikte yaşayabilecekleri fikrine de hayat vermiş olması, oldukça önemli bir gerçeğe işaret etmektedir" (269). Bu da Türkiye'nin Kürt sorununu çözebilecek olgunluğa ulaşmasıdır.

Kürt sorununu bir söylemsel kuruluştaki tarihsel-lik ve ilişkisellik içine yerleştiren bu çalışma, sorunu ele alış biçimiyle, temel metinler üzerinden bulunduğu malzemeyi seçmesiyle, sorunun etno-politik karakterini ortaya koyuşu ve vargılarıyla özgün bir nitelik taşımaktadır. Kürt sorununun toplumsal bir sorun olarak konulması sebebiyle, çözümün devletlerarası olmak yerine Türkiye içinde olabileceği sonucuna varmaktadır. Bunun için gerekli olanak ve malzemenin Türkiye modernleşmesinde bulunduğunu göstermektedir.

Söylemsel kuruluşun mantığı içinde yer alan hakim ve muhalif yönler birbiriyle bütünlük oluşturur. Salt hakim söylem ya da muhalif söylem üzerine yapılacak bir çalışma, sorunun bütünsel niteliğini ortaya koymada sınırlandırıcı olacaktır. Oysa bu çalışma, sorunu tarihsel ve ilişkisel bağlam içine yerleştirerek müdahale ve tepki pratiklerini aşmış görünmektedir. Öte yandan söylemsel pratikler daha genel olarak dünya düzeyinde ve devletler arasında kuruluş kurallarını oluşturmaktadır. Bu açıdan çalışmanın açığa çıkardığı bir ihtiyaç olarak, Kürt sorununa ilişkin devletlerarası söylemin çözümlenmesi de oldukça önemli bir işlev görecektir.

Küreselleşme ve insan hakları söyleminin devletlerarası ilişkilere hergün daha fazla nüfuz ettiği bir ortamda, bu ihtiyaç giderek daha fazla görünür hale gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin

Kürt sorunu dolayısıyla büyük devletlerin toprak bütünlüğüne kasdettikleri, ülkeyi istikrarsızlaştırmaya çalıştıkları algısı, bu tür bir çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bununla birlikte çalışmanın bir söylemsel kuruluştaki hakim ve muhalif kimlik olarak yerleştirdiği merkez ve taşra güçlerini sabit bir etkileşim düzenine bağlayarak, başka etkileşim düzeneklerini, muhalifliğin dönüşümünü ve alternatif olasılıklarını ihmal ettiği söylenebilir.

Media Discourse

Norman Fairclough (1995) London, New York: Edward Arnold. 214 pp.

Mine Gencil Bek

In this book Fairclough aims to set out a framework for analysing media language. The analysis of a media text is expected to shed a light on these questions: How is the world represented? What identities and relationships are set up?

The process of selection and construction of representations, identities and relationships raises the issue of ideology. Fairclough employs Thompson's conception of ideology which forms relationships between texts and power relations and develops it using French discourse analysis reflecting on the preconstructed elements.

Fairclough regards text analysis as a central element of media analysis, but he stresses that it needs to be complemented by analysis of text reception and text production. He calls his approach "discourse analysis of media." It has three constituents. First, linguistic analysis of media, a textual analysis in a broad sense. Second, discourse practices which implies the way in which texts are produced by media workers in institutions and the way these texts are received by readers/audiences. Third, sociocultural practices that may constitute the context of discourse practices. These can be in economic, political or wider cultural context.

At this time, it is necessary to interpret these categorisations as helping the analysis, otherwise as Fairclough noticed, these last two categorisations may overlap since both of them include the practices of media workers and the environment of the institution.

In chapter two, "Approaches to Media," he describes some approaches to media text. He evaluates these approaches considering whether they focus on linguistic analysis of the text, whether they include representation, identities and relations dimensions, whether they consider the text's diversity, it's sociocultural context and interpretative

readers. He gives the account of linguistic and sociolinguistic analysis, semiotic analysis, conversation analysis, critical linguistics and social semiotics, the "Social-cognitive" model, cultural-generic approach. It is surprising that, in his summary about the relevant literature, he does not refer to the Glasgow Media Group which has a leading and influential role in the studies of media content.

In chapter three, "Communication in the Mass Media", he is concerned with the properties of mass communication, especially television. A crucial property, for Fairclough, is that mass communication mediates between the public and private domains. He stresses that public events become accessible for universal private consumption by being broadcast and conversely private events become public events, and in this process media try to bridge the gap between the public conditions of media production and the private conditions of consumption. Although this is his definition, he does not have a critical stance on the ways media deals with "private" issues, (for example without making a connection between the private and public, without situating the private in the public).

In the section about the economics of the media, he is concerned with the nature of the market, market pressures, ownership, selection of sources, constraints on access to the media as a source. Fairclough does not refer to the leading theoretical approaches on the political economy of the media. Since he always puts emphasis upon the context, political economic analysis would be more consistent with his aim rather than dealing with these separately as economics and politics. In the section about the politics of media, Fairclough dwells on truth and for him the only way of gaining access to the truth is representations of it. He argues that analysis of representations can be compared in terms of partiality, completeness, interestedness and it can end up with relative untruthfulness of representations. Also, these representations can be compared in terms of how they are public-spirited or self-interested (47). This is a

valuable attempt to dwell on truth in order to escape from relativism as he said, however, being public-spirited as one element of truth might mean populism and lead to ignoring the public-spirited ideologies like racism.

In the practices of the media, he is concerned about the institutional practices associated with the production and consumption of media texts. In this chapter, he also addresses the sociocultural context as a dialectic element which shapes discourse practices in important ways and is itself cumulatively shaped by them.

"Critical Analysis of Media Discourse" is an extension of this dialectical language conception as socially shaped and socially constitutive. Fairclough develops two analytic concepts: Communicative events and the order of discourse. Analysis of communicative events is the analysis of the three dimensions of that event; text, discourse practice (the processes of text production and text consumption in a narrow sense and , institutional practices in a wide sense) and socio-cultural practice. Discourse practice conceptualisation as a mediating process between the text and socio-cultural practice helps to perceive the issue in a totality and thus provides a useful analytic device. In Fairclough's schema, discourse and genre constitute the order of discourse. A genre is a use of language associated with and constituting part of some particular practice and can be described in terms of their organisational properties. With order of the discourse he focuses on how communicative events are chosen and chained together, how text is transformed along chains.

In chapter five, Fairclough elaborates on intertextuality and the news by analysing some sample texts from three aspects which are helpful for the intertextual analysis of media. With the analysis of discourse representation he analyses how the speech and writing of others are embedded within media texts. In generic analysis of discourse types, he compares different theories of genre. Also, in this chapter, he covers analysis of narrative and other types of discourse like activity, type, mode and voice.

In "Representations in Documentary and News", he focuses on the linguistic analysis of texts with the representation dimension using Halliday's framework. He considers the structure of clauses, their combination and sequencing, local coherence relations and global text structure.

Chapter seven is about identity and social relations in media texts. He analyses some extracts from broadcast programmes by focusing on what kind of identities are set up for reporters, audiences and various other participants and how the relationships between them are constructed.

In chapter eight, Fairclough analyses two television programmes called Crimewatch and 999 on the basis of the nature of the discourse practice. He focuses upon the ways genres, voices and discourses are articulated specifically the relationship between the "ordinary" people's discourse and official discourse, the voices of the police and journalists..

Chapter nine is a particular analysis of the order of the discourse. The author develops his framework with some elements that have been derived from Bourdieu's ideas about political discourse. Finally, he lists some questions, which contains the issues discussed through the book, to be answered of a text by the students of media and language.

Media Discourse is a very helpful, comprehensive and encompassing guide for researchers who want to analyse media discourse. It addresses a wide range of readers since he articulates different disciplines and theoretical approaches. The author's emphasis is not only on text in an isolated way, rather it is in a dialectic relationship with its context with the production and consumption dimensions. This is one of the few books which try to make a link between the issues of ideology and discourse in an articulated framework. *Media Discourse* also is a valuable book on text in terms of its holistic approach especially for researchers in the media field where there is increasing interest in "reception" in itself.

Öküzün A'sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi

Barry Sanders (1999) Çev., Şehnaz Tahir, İstanbul: Ayrıntı. 236 sayfa.

Funda Başaran

Bilgisayar teknolojisi, ilk uygulamaların yapıldığı 1940'lı yıllardan bu yana tüm bir yaşamı sardı, bütün gündelik pratikleri etkisi altına aldı. Önceleri sadece kompleks hesaplar ve mantıksal akıl yürütmeler bilgisayarlarda yapılıyordu, bugün ise bilgisayar teknolojisi ile, telekomünikasyon ve enformatik teknolojilerinin yakınsaması sonucunda oluşan ağlar üzerinde tüm insanlararası iletişim biçimleri içiçe geçti. Hizmetler düzeyindeki yakınsama ise, uçak rezervasyonundan, bankalar arası işlemlere, elektronik fon transferinden, elektronik yayıncılığa, elektronik kütüphanelerden, elektronik ticarete ve hatta elektronik sınıflara kadar pek çok alanda bu yeni teknolojilerin yoğun bir biçimde kullanılmasını ve bu kullanım biçimlerinin giderek geliştirilmesini beraberinde getirdi.

Teknolojik gelişmenin eğitim alanına uygulanması, okuma-yazma öğrenmenin geleneksel yöntem ve biçimlerinin değişmesine neden oldu. Teknolojik değişime bağlı olarak okur-yazarlık yeniden tanımlanırken, iki tür eğilim de farklı düzeylerde uygulamaya konuluyor. Birincisi, bilgisayar destekli eğitim programları ile birlikte ortaya çıkan çoklumedya ortamında öğrenciye sunulan dersler, yani öğretmenlerin giderek bilgisayar programlarının rehberi haline gelmesi, öğreticiliğin ise bilgisayarlara kalması. İkinci eğilim ise, günümüz toplumunda artık okuma yazma bilmenin yeterli olmayacağı düşüncesinden hareketle ilkokulların okuma yazma ile birlikte çocukların bilgisayar kullanabilme yetilerini arttırmaya dönük bir eğitim programını uygulamaya başlamaları.

Gündelik yaşamın bu denli bilgisayarlaşmasına, pek çok eleştiri getirilmekte. Ancak, Walter Ong, "Sözlü ve Yazılı Kültür" isimli kitabında, günümüzde bilgisayarlara getirilen eleştirilerin Platon tarafından yazıya getirilen eleştiriler ile aynı olduğunu ortaya koymakta ve Platon tarafından yazıya getirilen insanı olmaması, insan zihninin ürününü zihnin dışında kurması, bir nesne, imal edilmiş bir ürün olması, edil-

genliği, gerçekdışılığı ve kendi yapay dünyasına kapalılığı eleştirilerinin bilgisayar için geçerliliğini göstermektedir (98). Ong, aynı eleştirilerin bir ölçüde matbaa için de geçerli olabileceğini anımsattıktan sonra "Yazı, matbaa ve bilgisayar, sözün büründüğü teknoloji çeşitlerinden başka bir şey değildir" (100) diyerek, sözün teknolojileşmesi sürecinde yazı ile bilgisayar farklı uğraklar olarak tanımlanmaktadır.

Oysa Barry Sanders, *Öküzün A'sı* isimli kitabında, sözün teknolojileşmesi sürecinin günümüzdeki uğrağı olan bilgisayarı ve sadece bilgisayarı değil neredeyse tüm teknolojileri sözlüğe yoketmiş ve dolayısı ile okur yazarlığı da engellemiş olmakla suçluyor. Teknolojinin günlük yaşamdaki etkilerinin, insanlığı karanlık bir sona doğru, şiddetin başlıca kendini ifade aracı olarak kullanıldığı bir okur yazarlık sonrası sürece doğru hızla sürüklediğini iddia ederek, bunun ipuçlarını sunuyor.

Sanders'e göre, teknoloji Amerikan toplumunu koyu bir cehaletin kıyısına getirmiş durumda ve sokak çetelerinden, arkadaşlarının ve öğretmenlerinin üzerine otomatik silahlarını boşaltan okul çocuklarına kadar Amerikan toplumunda işlenen bir çok suçun temel sorumlusu teknoloji. Kitabın ikinci başlığı *Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. Sanders hem yazılı kültürün yokluğunu, hem de şiddetin yükselişini teknoloji dolayısıyla sözlüğün yokluğuna bağlıyor. Sanders için bu iddianın temelinde, sözlükle okur yazarlık arasındaki bağlantı var.

Öncelikle kitabın adı üzerinde durmak gerekiyor. Kitabın Türkçe ismi, ne yazık ki, sadece polise meraklılarına Kinsey Millhone (İftiranın İ'si, Cerilimin G'si vs.) polisyelerini hatırlatıyor; diğer okurlar için ise hiçbir şey ifade etmiyor. Oysa, Sanders için kitabın kendisi kadar, ismi de bir sözlüğe geri dönüş çabasını yansıtmakta:

Kitabın adında alfabenin ilk harfini, A'yı kullanıyorum. İlk haliyle, Fenike yazı sisteminde alef denen A harfi, bugün bildiğimiz A'nın yan yatırılmış biçimiydi ve inek ya da öküzü temsil ederdi. (Alef fenike dilinde "öküz" demektir.) A, Fenikeliler için sesli harf değildi, bir nefesi simgelerdi. Küçük bir çocuktan "ox" sözcüğünü yazmasını isterseniz, büyük bir olasılıkla sözcüğün fonetik